

سوالات اجتماعي و جغرافي ڀرڻ لاءِ خرد داد!

درس ۵ - ۵/۵ - ۶ - ۸ - ۱۳ - ۱۴ - ۱۵ - ۱۶

توضيح: درس ۷ > در امتحان نميآيد ولي عوضش > درس پنج و نيم (زلزله) ميآيد!!!

حمدائے وحمیاری درحوادث

درس ۵

کدام موسسات اجتماعی در حوادث به ما کمک می کنند؟

• کدام مؤسسات اجتماعی در حوادث به ما کمک می کنند؟

امروزه با گسترش وسایل ارتباطی و حمل و نقل همه به سرعت می توانند از اخبار حوادث در مناطق مختلف آگاه شوند و خود را به محل حادثه برسانند. به علاوه در جامعه امروز همیاری و همدلی شکل های جدیدی نیز پیدا کرده و مؤسسات مختلفی برای این امور پدید آمده اند. برای مثال، وقتی در یک منطقه زلزله رخ می دهد ممکن است مؤسسات مختلف مانند سازمان مدیریت بحران کشور، جمعیت هلال احمر، سازمان آتش نشانی، فوریت های پزشکی (اورژانس)، نیروی انتظامی، بسیج، گروه های داوطلب جهادی و... به یاری مردم بشتابند و هریک وظیفه خاصی را انجام دهند.

کدام مؤسسات اجتماعی در
حوادث به ما کمک می کنند؟

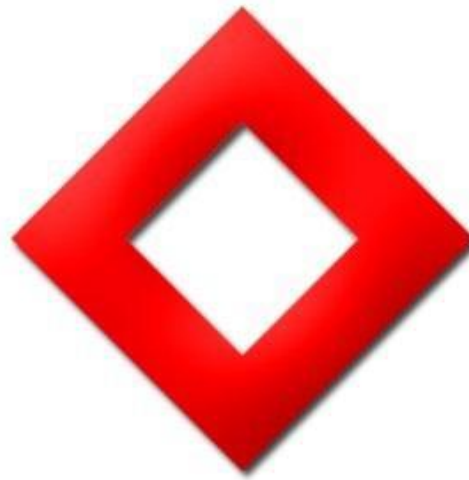
هلال احمر، زیرمجموعه صلیب سرخ جهانی

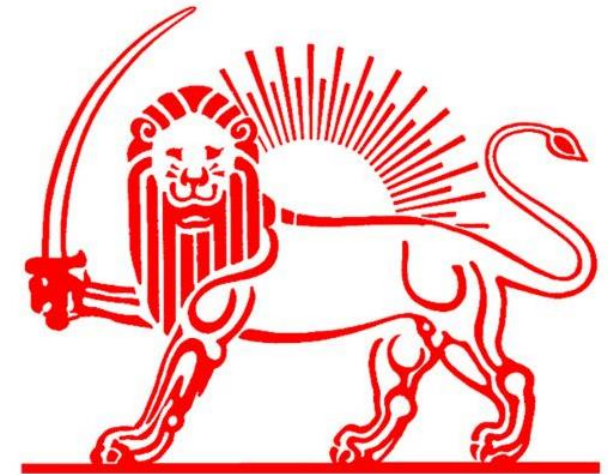
صلیب سرخ

هلال احمر

کریستال سرخ

شیروخورشید سرخ

چرا یک سازمان امداد رسان چندین نماد دارد؟

صلیب، نماد مسیحیت است بنابراین مسلمانان هلال را پیشنهاد دادند؛ ایرانی ها برای یک دوره از نماد شیر و خورشید استفاده کردند و بعد برای اینکه تعداد نمادها بیشتر از این نشود، نماد کریستال سرخ برای سایر کشورهای غیر مسیحی و غیر مسلمان مورد استفاده قرار گرفت.

وظایف هلال احمر در زمان وقوع حوادث طبیعی و یا جنگ چیست؟

جمعیت هلال احمر : جمعیت هلال احمر یکی از مؤسساتی است که در زمان وقوع حوادث طبیعی یا جنگ‌ها به کمک مردم می‌شتابد.

امدادگران* جمعیت هلال احمر در هنگام وقوع حوادث، به مجروحین کمک‌های اولیه* می‌رسانند و آنها را به بیمارستان منتقل می‌کنند. هلال احمر برای آسیب‌دیدگان سیل یا زلزله و جنگ، چادرهای اسکان موقت برپا می‌کند و کمک‌های مردمی مثل غذا، پوشاک، چادر اسکان و دارو را جمع‌آوری می‌کند و به آنها می‌رساند.

خلاصه جواب سوال ۳:

- امداد رسانی به مجروحین
- برپایی چادرهای موقت اسکان
- جمع‌آوری کمک‌های مردمی

امداد رسانی به
مجروحین

وظایف هلال
احمر

جمع آوری کمکهای
مردمی

برپایی چادرهای اسکان
موقت

درس پنج ونیم!

زلزله!

۱ - چرا تهران شهری لرزه خیز است؟

به دلیل خاک آبرفتی زمین در تهران و همچنین
سابقه تاریخی زمینلرزه در تهران

تهران شهری بر روی سه گسل بزرگ
که بر روی نقشه مشخص شده است.

نقشه گسلهای تهران

تهران شهری در دامنه البرز که خاک آن از آبرفت
رودهای جاری از کوه تشکیل شده و سست است.

۲- آیا زلزله قابل پیش بینی است؟

**خیر؛ تاکنون حتی در کشورهای پیشرفته ای مثل ژاپن نیز
وسیله ای دقیق برای این کار ساخته نشده است.**

۳- به نظر شما کدام یک از ساختمان‌های بتنی یا فلزی شهر تهران در برابر زلزله مقاوم‌تر است؟

هیچ فرقی بین آنها نیست، ساختمانی در برابر زلزله مقاوم است که اولاً درست طراحی شده باشد، دوماً خوب اجرا شده باشد.

✓ مقاومت ساختمان = طراحی + اجرا

ساختمان بتنی

ساختمان بنایی

ساختمان فولادی

۴- برخی از سازمان های مسئول در مدیریت بحران شهر تهران را نام ببرید.

 سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران

 هلال احمر

 آتش نشانی

 نیروهای انتظامی و نظامی

 شرکت های آب، برق، گاز، مخابرات

 صدا و سیما

۵- چرا تثبیت وسایل منزل برای جلوگیری از آسیب زلزله مهم است؟
کدام وسایل (اجزای غیر سازه ای) نیاز به تثبیت دارند؟

چون با لرزش زمین ممکن است این وسایل به ما آسیب برسانند:

- آبگرمکن
- کتابخانه
- بوفه
- لوستر
- تلویزیون
- وسایل سنگین

۶- آیا در هنگام وقوع زلزله باید فرار کنیم؟ چرا؟

خیر؛ زیرا زمان زلزله کوتاه است و ما هنگام فرار ممکن است دچار آسیب شویم.

• زمان کوتاه
زلزله

• صدمات شدید
هنگام خروج

• زلزله شروع می‌شود
~~آیا فرار کنیم؟~~

۷- اگر هنگام زلزله درون ساختمان هستیم، کجا پناه بگیریم؟

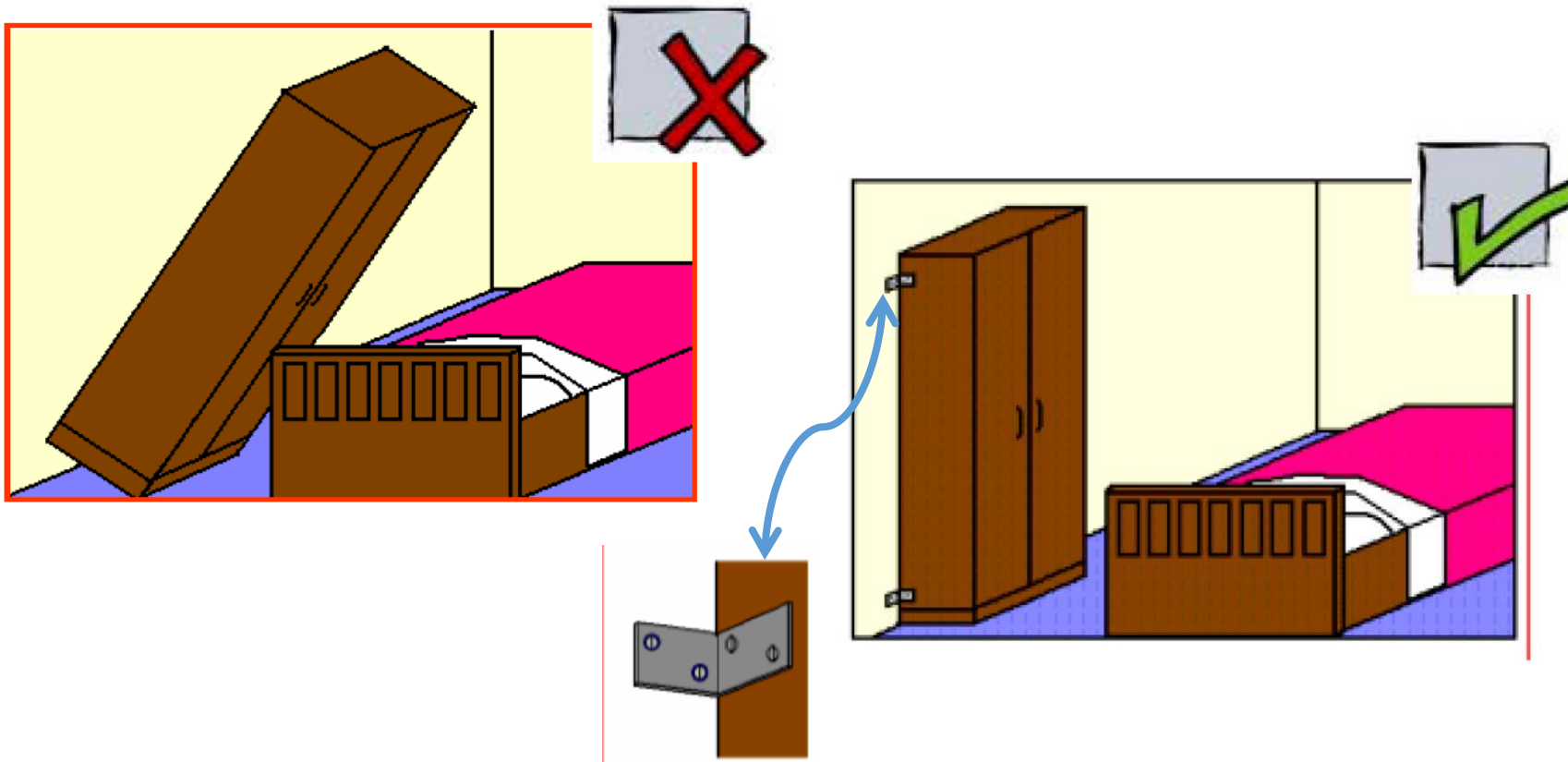
- زیر میز محکم
- گوشه دیوارهای داخلی
- کنار ستون‌ها
- راهروهای کم عرض

از این نقاط دوری کنیم: پنجره، لوستر، وسایل مرتفع!

۸- اگر هنگام زلزله در تختخواب هستیم، کجا پناه بگیریم؟

بهتر است جابجا نشده و سروصورت خود را محافظت کنیم

۹- اگر هنگام زلزله در اماکن عمومی هستیم، کجا پناه بگیریم؟

- به در خروجی هجوم نبریم
- پناه در صورت امکان
- فاصله از شیشه
- چمباتمه بزنید
- پوشش سر و صورت

• ۱- اگر هنگام زلزله در فضای آزاد هستیم، کجا پناه بگیریم؟

- همانجا بمانید و به نقاط زیر نزدیک نشوید:

- ساختمان‌های بلند و شیشه‌ای

- کابل‌های برق

- تابلوهای تبلیغاتی و ...

۱۱ - اگر هنگام زلزله در زیر آوار ماندیم، چه کنیم؟

- کبریت یا فندک روشن نکنید

- تکان اضافه نقرید

- پوشش دهان با لباس

- ضربه روی لوله یا دیوار

- فریاد نزنیم

۱۲ - بلافاصله پس از زلزله چه کنیم؟

- ترک کردن ساختمان
- کمک به دیگران برای تخلیه
- قطع کردن گاز، آب و برق
- عدم استفاده از آسانسور
- کیف نجات

۱۳ - کیف نجات (کیف زلزله) باید چه چیزهایی و چه ویژگیهایی داشته باشد؟

- قابل حمل باشد

- زیر آوار نماند

- محل قرار گیری را همه بدانند

- داروهای خاص

- کیت کمک‌های اولیه

- آب و غذا برای ۳ روز

- رادیو

- چراغ قوه

- باتری اضافی

- پول نقد

- کپی مدارک مهم

- شماره تلفن‌های ضروری

پیامه و مقابله با حوادث

درس ۶

بیمه چیست؟

بیمه چیست؟

بیمه یک قرارداد بین بیمه‌گر و بیمه‌شونده (بیمه‌گذار) است. مؤسسه بیمه‌گر، تعهد می‌کند در قبال دریافت حق بیمه* از بیمه‌شونده، خسارت‌های ناشی از حوادث معینی را جبران کند.

بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مؤسسات بیمه در کشور ما زیر نظر بیمه مرکزی فعالیت می کنند.

نکته!
این شکلی
سوال نمیدم!!!

بیمه اجباری و بیمه اختیاری را توضیح دهید.

انواع بیمه

بیمه انواع مختلفی دارد. بعضی از بیمه‌ها اجباری هستند؛ یعنی طبق قانون افراد باید این بیمه‌ها را انجام دهند. بعضی دیگر از بیمه‌ها اختیاری هستند و افراد، داوطلب می‌شوند که برای حوادث احتمالی از بیمه استفاده کنند.

بیمه از نظر خدماتی که به بیمه‌شوندگان ارائه می‌کند، انواع مختلف دارد:

بیمه بهداشت و درمان، بیمه بیکاری، بیمه عمر، بیمه از کارافتادگی، بیمه روستاییان، بیمه بدنه اتومبیل و موتورسیکلت، بیمه سرنشین خودرو، بیمه آتش‌سوزی، بیمه منازل مسکونی و....

۲۷

انواع بیمه

- طبق قانون افراد باید این بیمه‌ها را انجام دهند. (بیمه وسایل نقلیه موتوری)

بیمه اجباری

- افراد داوطلب می‌شوند که برای حوادث احتمالی از بیمه استفاده کنند.

بیمه اختیاری

نکته!
این شکلی
سوال نمیدهم!!!

انواع بیمه

بیمه انواع مختلفی دارد. بعضی از بیمه‌ها اجباری هستند؛ یعنی طبق قانون افراد باید این بیمه‌ها را انجام دهند. بعضی دیگر از بیمه‌ها اختیاری هستند و افراد، داوطلب می‌شوند که برای حوادث احتمالی از بیمه استفاده کنند.

بیمه از نظر خدماتی که به بیمه شوندگان ارائه می‌کند، انواع مختلف دارد:

بیمه بهداشت و درمان، بیمه بیکاری، بیمه عمر، بیمه از کارافتادگی، بیمه روستاییان، بیمه بدنه اتومبیل و موتورسیکلت، بیمه سرنشین خودرو، بیمه آتش‌سوزی، بیمه منازل مسکونی و... .

۲۷

انواع بیمه از نظر خدمات را نام برده و بگویید کدام یک اجباری و کدام یک اختیاری است؟

جواب سوال ۶:

اجباری: بیمه بیکاری و بیمه از کارافتادگی و بیمه بهداشت و درمان برای شاغلین اجباری است - بیمه سرنشین خودرو (شخص ثالث هم برای خودرو و هم موتورسیکلت اجباری است)
بیمه اختیاری: بیمه عمر - بیمه بدنه اتومبیل - بیمه آتش‌سوزی - بیمه منازل مسکونی - بیمه روستاییان

● طبق قانون، همهٔ دارندگان وسایل نقلیهٔ موتوری، باید سالیانه خودروی خود را برای حوادث جانی و مالی ناشی از تصادف بیمه کنند تا در هنگام وقوع حوادث، بتوانند برای هزینه‌های درمانی یا خسارت به اتومبیل، از کمک‌های بیمه استفاده کنند.

به تصویر مقابل توجه کنید. در این بیمه‌نامه، بیمه‌گر کدام حوادث را تا سقف چه مبلغی تعهد می‌کند؟

تعداد سال	4,500,000,000	ریال
تعداد سال	11,000,000	ریال

نکته!
توضیح دو مورد از بیمه‌های اجباری برای مطالعه بیشتر!

● همچنین بر طبق قانون، کلیهٔ سازمان‌ها، صاحبان بنگاه‌ها، شرکت‌ها، کارخانجات و کارفرمایان، وظیفه دارند همهٔ کارمندان و کارگران خود را در مقابل حوادث ناشی از کار، بیمه کنند.

نمونه سوال مربوط به انواع بیمه

- ۱- اگر فردی با خودروی خود با یک عابر پیاده تصادف کند، برای جبران خسارت از کدام یک از انواع بیمه استفاده خواهد کرد؟ این نوع از بیمه اختیاری است یا اجباری؟
- ۲- اگر دو خودرو در خیابان با هم تصادف کنند، برای جبران خسارت از کدام یک از انواع بیمه استفاده خواهند کرد؟ این نوع از بیمه اختیاری است یا اجباری؟
- ۳- اگر خانه‌ای به دلیل آتش سوزی یا زلزله آسیب ببیند، برای جبران خسارت از کدام یک از انواع بیمه می‌توان استفاده کرد؟ این نوع از بیمه اختیاری است یا اجباری؟
- ۴- اگر کارگری که کارخانه در هنگام انجام وظایف خود دچار حادثه شود، کدام یک از انواع بیمه خسارت او را جبران خواهد کرد؟ این نوع از بیمه اختیاری است یا اجباری؟
- ۵- اگر یک کارمند یا کارگر از کار بیکار شود، کدام یک از انواع بیمه به او کمک خواهد کرد؟ این نوع از بیمه اختیاری است یا اجباری؟
- ۶- با داشتن کدام یک از انواع بیمه، اگر شخصی از دنیا برود، به خانواده‌اش مبلغ قابل توجهی پول تعلق می‌گیرد؟ این نوع از بیمه اختیاری است یا اجباری؟

نکته!
این شکلی
سوال می‌دهم!!!

همه جوابها در صفحه بعد!

پاسخ سوالات

- ۱- بیمه شخص ثالث - اجباری
- ۲- بیمه بدنه خودرو - اختیاری
- ۳- بیمه آتش سوزی و بیمه زلزله - اختیاری
- ۴- بیمه از کارافتادگی - اجباری
- ۵- بیمه بیکاری - اجباری
- ۶- بیمه عمر - اختیاری

مصروف

درس ۸

داستان پول

استفاده از پول از چه زمانی آغاز شد؟

باگسترش تجارت، مبادله‌ی کالا با کالا مشکل شد. برخی از کالاها زود فاسد می‌شدند و برخی دیگر سنگین و جاگیر بودند و حمل و نقل آنها بسیار مشکل بود. به همین جهت استفاده از کالاهایی خاص برای معاوضه در نقاط مختلف معمول شد: سرخپوستان از مهره، مردم فیجی از دندان وال، ساکنان آمریکای شمالی از تنباکو، ساکنان سواحل دریاها از ماهی خشک شده، یونانیان قدیم از گوسفند، مردم تبت از بسته‌های چای، مردم هند از قند، آفریقاییان از مروارید و صدف، ساکنان کانادا از پوست جانوران و ارتش روم از نمک به عنوان دستمزد استفاده می‌کردند.

اما سکه از چه زمان مورد استفاده قرار گرفت؟

به مرور زمان استفاده از طلا و نقره به عنوان فلزات گرانبها و کمیاب که به صورت طبیعی در دل طبیعت قرار دارد به عنوان کالای واسطه رایج شد؛ چراکه این فلزات نرم‌تر از آن بودند که بتوان با آن سلاح ساخت و هم اینکه دچار زنگ‌زدگی و فاسد شدن نمی‌شوند. اما باز هم مشکلاتی برای مبادله وجود داشت، به عنوان نمونه هنگام مبادله هم نیاز به ترازو برای وزن کردن طلا و نقره وجود داشت هم نیاز به سنگ محک برای سنجش واقعی بودنشان. مردم لیدی که در آسیا می‌زیستند (ترکیه امروزی) نخستین کسانی بودند که در حدود سال ۷۰۰ پیش از میلاد از قطعات هم وزن و یک‌شکل فلز برای دادوستد استفاده کردند. استفاده از سکه به سرعت رواج یافت، زیرا با دوام بود و حمل آن آسان. ارزش سکه به فلزی بستگی داشت که سکه از آن ساخته می‌شد. این ارزش به ترتیب متعلق به طلا، نقره و مس بود.

اسکناس

در قرون وسطی، طلای بازرگانان را زرگران نگهداری می‌کردند. بازرگانان به ندرت برای پس گرفتن ذخایر طلای خود اقدام می‌کردند و به همین دلیل زرگران شروع به قرض یا وام دادن طلا به دیگران کردند. در مرحله‌ی بعد آنان کار قرض دادن خود طالرا متوقف ساختند و فقط سندهای بدهکاری مخصوص را روی کاغذ به وجود آوردند. به زودی، بازرگانان به جای پرداخت با طلا، همین سندهای کاغذی را برای پرداخت به کار گرفتند و به این ترتیب بود که پول کاغذی متولد شد. این اتفاق در قرن ۱۷ میلادی در اروپا رخ داد البته باید گفت که چین‌ها هم در قرن ۹ میلادی پول کاغذی داشتند.

فقط برای مطالعه بیشتر!

الکترون سکه زرین لیدی

- مردم لیدی، همسایه قدیمی مادها در غرب ایران باستان، اولین کسانی بودند که نزدیک به ۲۷۰۰ سال پیش، سکه زدند.

نکته امتحانی: تصویر بالا مربوط به چیست؟
جواب امتحانی: مربوط به اولین سکه در جهان که در کشور لیدی
به وجه آمو و روی سکه نقش شیر ضرب شده است.

دریگ سکه زرین هخامنشی

نکته امتحانی: تصویر بالا مربوط به چیست؟
جواب امتحانی: اولین سکه‌ای که در ایران در زمان داریوش کبیر
هخامنشی ضرب شد و نقش روی آن سرباز کماندار هخامنشی است.

مردم لیدی، همسایه قدیمی مادها در غرب ایران باستان، اولین کسانی بودند که نزدیک به 2700 سال پیش، سکه زدند.

ایرانی‌ها هم بیکار ننشستند و فوراً از دختر پادشاه لیدی برای پسر شاه ماد خواستگاری کردند و با سازندگان اولین سکه فامیل شدند. با برقراری

نکته!
توضیح درباره
اولین سکه‌های
ایران و جهان
فقط برای
مطالعه بیشتر

پیوند دوستی بین دو ملت، سکه‌های طلای لیدی در سرزمین ماد هم رایج شد اما چون ایرانی‌ها در آن زمان از خودشان هیچ سکه‌ای نداشتند، حتی یک سکه هم بابت مهریه ندادند! بعدها داریوش هخامنشی از این فکر استفاده کرد و اولین سکه ایرانی را برای دولت بزرگ و مقتدر هخامنشی ضرب کرد و اسمش را گذاشت «دریک».

۱- به نظر شما با توجه به آنچه دربارهٔ سرگذشت پول گفته شد کدام شکل مبادلهٔ پول بهتر است؟ آیا راه‌های دیگری نیز برای مبادله می‌شناسید؟

سوال مهم امتحانی!

یادتون باشه که نظر شما مهمه؛ بنابراین می‌تونید سکه یا اسکناس یا ارز دیجیتال یا کارت خرید اعتباری یا هر چیز دیگه‌ای رو انتخاب کنید ولی حتماً برای انتخاب خود دلیل بیاورید.

۴- استاندارد : استاندارد کلمه‌ای است انگلیسی به معنی نمونه قابل قبول. تولیدکننده هر کالایی باید یک سری ویژگی‌ها را برای تولید یک کالا رعایت کند؛ مثلاً در یک ماده خوراکی استاندارد (بیسکویت، رب گوجه، روغن و...) باید مواد افزودنی یا رنگ‌های مجاز و نظایر آن به حدی باشد که به بدن آسیبی نرساند؛ یا در مواد بهداشتی (کرم، شامپو، مایع ظرف‌شویی، صابون و...) مواد شیمیایی به کار رفته باید به اندازه لازم باشد تا به پوست و بدن آسیب نرساند. استاندارد مربوط به همه کالاها است؛ برای مثال، وسایل الکتریکی و وسایل گرمایشی مانند بخاری اگر استاندارد نباشند ایمنی استفاده‌کنندگان را به خطر می‌اندازند.

در ایران سازمانی به نام سازمان ملی استاندارد ایران وجود دارد. نظیر این سازمان در دیگر کشورهای جهان نیز وجود دارد. اگر کیفیت کالایی توسط این سازمان تأیید بشود، نشان مخصوص استاندارد روی آن کالا چاپ می‌شود.

این علامت مربوط به چیست؟
هرچه می‌دانید بنویسید.

۲- با راهنمایی معلم به طور گروهی تعدادی برچسب از کالاهای مختلف (مواد غذایی و نوشیدنی ها، لباس، اسباب بازی، لوازم بهداشتی مانند صابون، کرم، شامپو و...) تهیه کنید و به کلاس بیاورید و آنها را بررسی کنید.

هر برچسب چه اطلاعاتی درباره کالا به شما می دهد؟ دوست داشتید چه اطلاعات دیگری درباره آن کالا داشته باشید؟

۳- به مدت چند هفته به کالاهایی که مصرف می کنید دقت کرده و برچسب آنهایی را که نشان استاندارد دارند

به کلاس بیاورید. بین دو کالای مشابه که یکی مهر استاندارد دارد و دیگری ندارد کدام را انتخاب می کنید؟ چرا؟

۴- آیا می دانید علامت روبه رو چیست؟ درباره آن تحقیق کنید.

این علامت مربوط به چیست؟

فعالیت ۴:

مسئله سلامت در واقع نشان و علامت سازمان غذا و دارو است. سازمان غذا و دارو این نشان را بر روی محصولاتی قرار می دهد که فاکتورهای سلامتی که این سازمان تعیین کرده است را داشته باشند.

فعّالیت

۷- تحقیق کنید این علامت که بر روی برچسب بسته بندی

برخی کالاها وجود دارد، نشانه چیست؟

این علامت مربوط به چیست؟

فعّالیت ۷:

علامت بازیافت برای تبدیل زباله به مواد و اشیای جدید است.

جمعیت ایران

درس ۱۳

• جمعیت چگونه افزایش می‌یابد؟

اگر تعداد افرادی که متولد می‌شوند بیشتر از افرادی که از دنیا می‌روند باشد جمعیت افزایش می‌یابد.

اگر تعداد افرادی که متولد می‌شوند کمتر از افرادی که از دنیا می‌روند باشد، جمعیت کاهش می‌یابد.

محاسبه رشد جمعیت کشورها نشان می‌دهد در بعضی از کشورها رشد جمعیت زیاد است، اما در بعضی از کشورها رشد جمعیت کاهش یافته است.

برخی کشورها که تشکیل خانواده در آنها کمتر صورت می‌گیرد یا تعداد زاد و ولدها کمتر از مرگ و میرها شده است، دارای رشد منفی در جمعیت خود هستند. وقتی رشد جمعیت منفی می‌شود کشورها با مشکلات مهمی روبه‌رو می‌شوند. در این کشورها با کم شدن زاد و ولد، جمعیت جوان کاهش و تعداد سالمندان افزایش می‌یابد و جامعه از نیروی جوان که می‌تواند کار کند و با فعالیت‌های اقتصادی و آموختن علم به پیشرفت کشور کمک کند، محروم می‌شود.

۱ - جمعیت چگونه افزایش می‌یابد و چگونه کاهش پیدا می‌کند؟

سوال مهم!

۲ - رشد منفی جمعیت چیست و چه پیامدهایی دارد؟

• خلاصه ۲:

- رشد منفی یعنی کمتر شدن زاد و ولد (تولد) نسبت به مرگ و میر.
- کاهش جمعیت جوان و افزایش سالمندان
- کاهش نیروی کار، کم شدن فعالیت‌های اقتصادی و علمی
- محروم شدن کشور از پیشرفت

۳- جمعیت را به کدام گروه‌های سنی تقسیم می‌کنند؟

گروه‌های سنی مختلف جمعیت	(۳)	بیشتر از ۶۵ سال	سال‌مندان
	(۲)	۶۵ - ۲۶ سال	بزرگسالان
	(۱)	۱-۲۵ سال	کودکان و جوانان

فعالیت

۳- گفت و گو کنید.

الف) به نظر شما اگر در کشور ما زاد و ولد کم شود در آینده با چه مشکلاتی روبه‌رو می‌شویم؟ چند مورد بیان کنید.

ب) در کشورهایی که رشد جمعیت زیاد است کدام گروه سنی افزایش می‌یابد؟

پ) داشتن جمعیت جوان برای کشور ما چه مزایایی دارد؟

۳ الف:

کم شدن نیروی کار - کاهش فعالیتهای علمی و اقتصادی -

پیر شدن جمعیت - کاهش توان نظامی

۳ ب:

گروه سنی ۱ (کودکان و نوجوانان)

۳ پ:

پیشرفت کشور در زمینه‌های اقتصادی - علمی و نظامی

سوال جای خالی!

در کشور ما «مرکز آمار ایران» مسئولیت سرشماری*

جمعیت را به عهده دارد. این مرکز، اطلاعات مختلف مربوط به

جمعیت را هر ۵ سال یکبار جمع‌آوری و در کتاب‌ها یا نشریات

الکترونیکی منتشر می‌کند.

ما می‌توانیم علاوه بر استفاده از کتاب‌ها و نشریات این

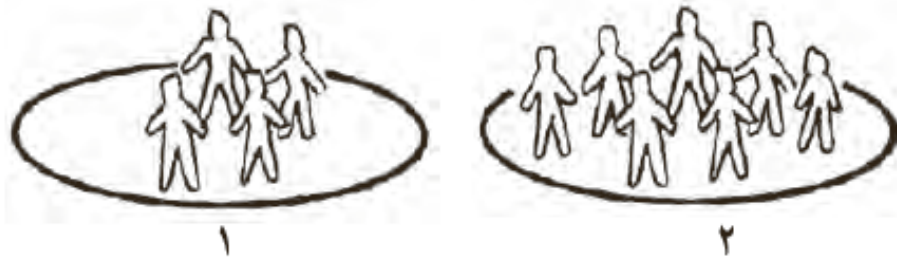
مرکز، با وارد شدن به پایگاه اینترنتی آن، اطلاعات مورد نظرمان را

درباره جمعیت به دست بیاوریم.

۴- تراکم جمعیت چیست؟

● تراکم جمعیت

در بعضی مکان‌ها جمعیت کمتر و در برخی جاها جمعیت بیشتری زندگی می‌کنند. به نسبت افرادی که در یکجا زندگی می‌کنند به مساحت آنجا، تراکم جمعیت آن مکان می‌گویند.

به تصویر بالا توجه کنید. تراکم جمعیت در کدام مکان بیشتر است؟

برای محاسبه تراکم جمعیت یک منطقه، تعداد جمعیت آن منطقه را بر مساحت آن تقسیم می‌کنند.

$$\text{تراکم جمعیت} = \frac{\text{جمعیت}}{\text{مساحت}}$$

۵- تراکم جمعیت چگونه محاسبه می‌شود؟

۵- با توجه به اعداد جدول، تراکم جمعیت را در استان‌های البرز و سیستان و بلوچستان (به‌عنوان نمونه) حساب کنید و بنویسید. تراکم جمعیت در استان شما چقدر است؟

استان	جمعیت (نفر)	مساحت (کیلومتر مربع)	تراکم (نفر در کیلومتر مربع)
سیستان و بلوچستان	۲۵۳۴۳۲۷	۱۸۱۷۸۵	
البرز	۲۴۱۲۵۱۳	۵۱۲۵	
.....			

۵- با توجه به اعداد جدول، تراکم جمعیت را در استان‌های البرز و سیستان و بلوچستان (به عنوان نمونه) حساب کنید و بنویسید. تراکم جمعیت در استان شما چقدر است؟

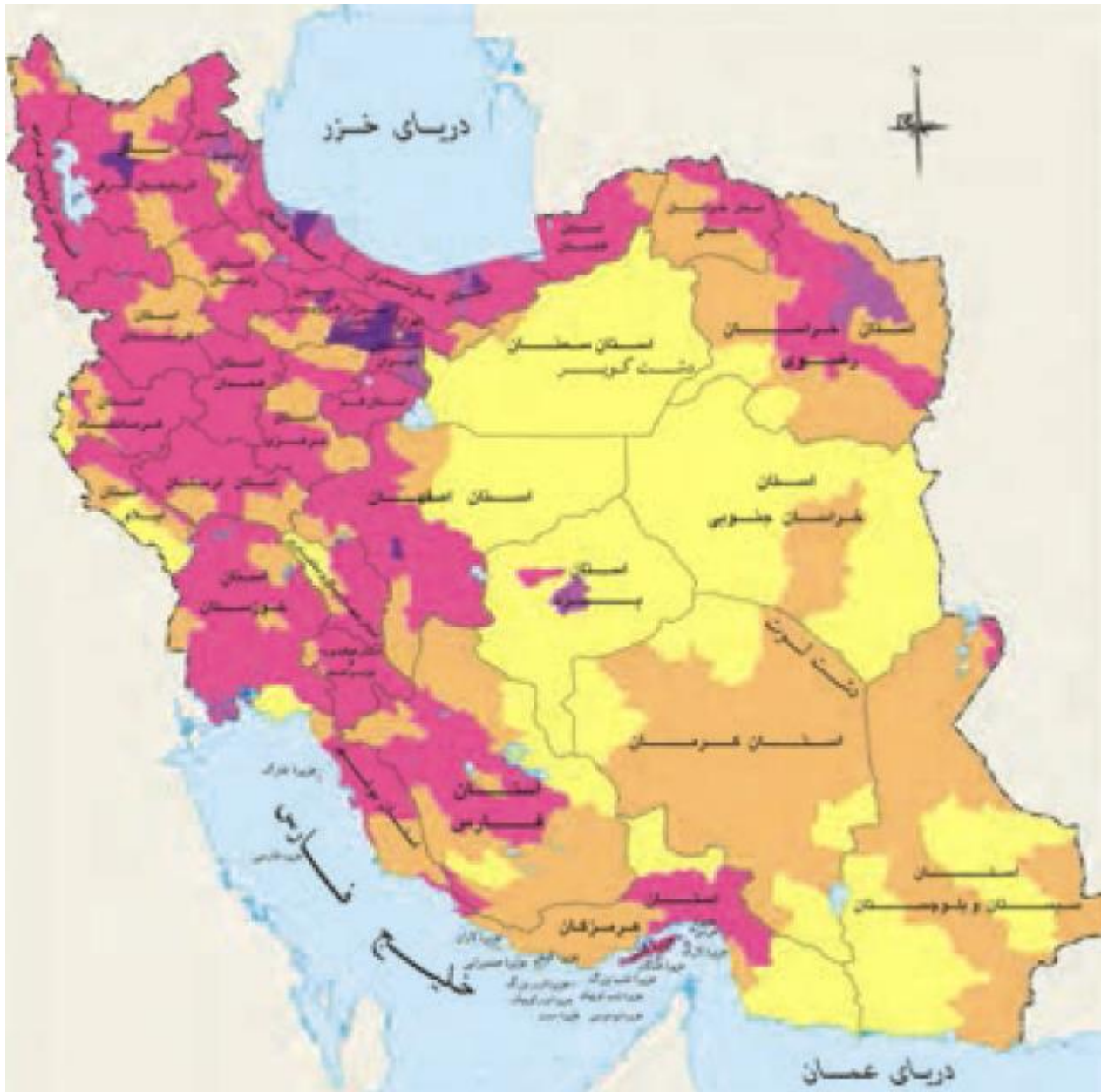
استان	جمعیت (نفر)	مساحت (کیلومتر مربع)	تراکم (نفر در کیلومتر مربع)
سیستان و بلوچستان	۲۵۳۴۳۲۷	۱۸۱۷۸۵	≈ ۱۴
البرز	۲۴۱۲۵۱۳	۵۱۲۵	≈ ۴۷۰
تهران	۱۳۲۷۰۰۰۰	۱۸۸۱۴	≈ ۷۰۵

نکته!

این سوال امتحانی نیست و فقط برای یادگیری بهتر است

۶- با توجه به نقشه پراکندگی جمعیت،
بگویید در کدام نواحی ایران تراکم
جمعیت کمتر است؟

جواب ۶:
در نیمه شرقی ایران تراکم جمعیت کمتر
است.

۷- کدام نقاط ایران از تراکم جمعیت کمی برخوردار است؟
علت این تراکم پایین جمعیت چیست؟

چه عواملی بر پراکندگی جمعیت تأثیر می‌گذارد؟

تراکم پایین یا کم

در بخشی از نواحی داخلی ایران به دلیل کمبود بارندگی، آب و هوای گرم و خشک و خاک‌های نامساعد و شور، جمعیت کمی زندگی می‌کنند. علی‌رغم شرایط دشوار، اما مردم این بخش‌های ایران، همواره با سخت‌کوشی، پشتکار و خلاقیت، سهم مهمی در تمدن ایران داشته و اکنون نیز برای پیشرفت و آبادانی استان و شهر خود، تلاش زیادی می‌کنند. بعضی جاها مثل دشت لوت و دشت کویر نیز خالی از جمعیت است.

۱

خلاصه ۷:

دشت کویر و دشت لوت - آب و هوای گرم و خشک، کمبود بارندگی

۸- متراکم ترین ناحیه ایران کجاست؟
دلیل این تراکم جمعیت بالا در آنجا چیست؟

پرجمعیت‌ترین و پرتراکم‌ترین ناحیه کشور ما منطقه شهری تهران است. یعنی تهران و شهرهای کوچک و بزرگ اطراف آن. چون تهران پایتخت کشور است در این شهر سازمان‌های مهم دولتی، دانشگاه‌ها، بیمارستان‌ها و صنایع زیاد مستقر شده است. البته باید بدانیم که جمعیت زیاد در تهران و برخی دیگر از شهرهای پرجمعیت ایران، مشکلاتی مانند آلودگی هوا، ترافیک، آلودگی صوتی و هزینه‌های بالاتر زندگی را بر مردم این شهرها، تحمیل می‌کند.

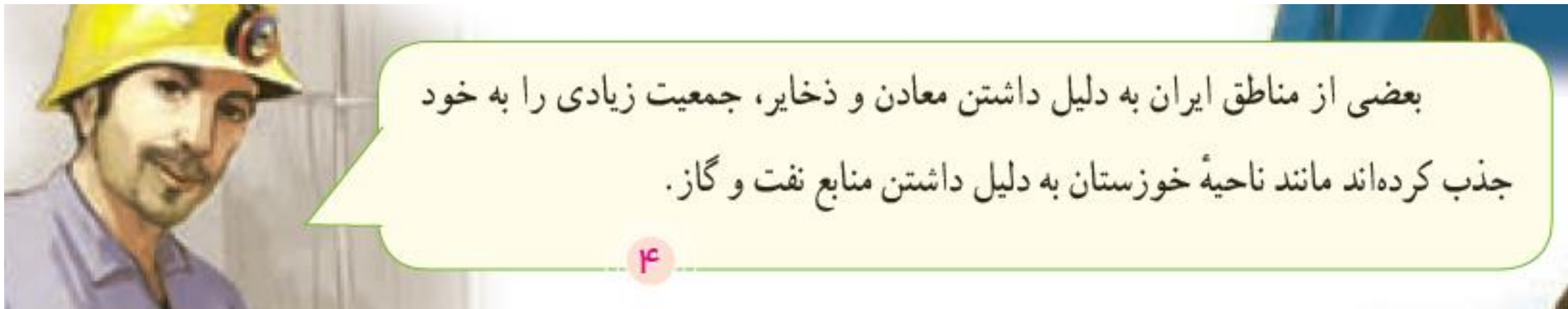
۸- دومین ناحیه متراکم ایران کجاست؟
دلیل این تراکم جمعیت بالا در آنجا چیست؟

دومین ناحیه پر تراکم در کشور ما جلگه‌های کناره دریای خزر است.

در این ناحیه به دلیل باران کافی و آب فراوان و هوای معتدل و خاک حاصلخیز کشاورزی

رونق فراوان دارد.

بعضی از مناطق ایران به دلیل داشتن معادن و ذخایر، جمعیت زیادی را به خود جذب کرده‌اند مانند ناحیه خوزستان به دلیل داشتن منابع نفت و گاز.

۴

۹- چرا ناحیه خوزستان از نظر جمعیت متراکم است؟

خلاصه ۹:

به دلیل داشتن معادن و ذخایر زیاد مثل نفت و گاز

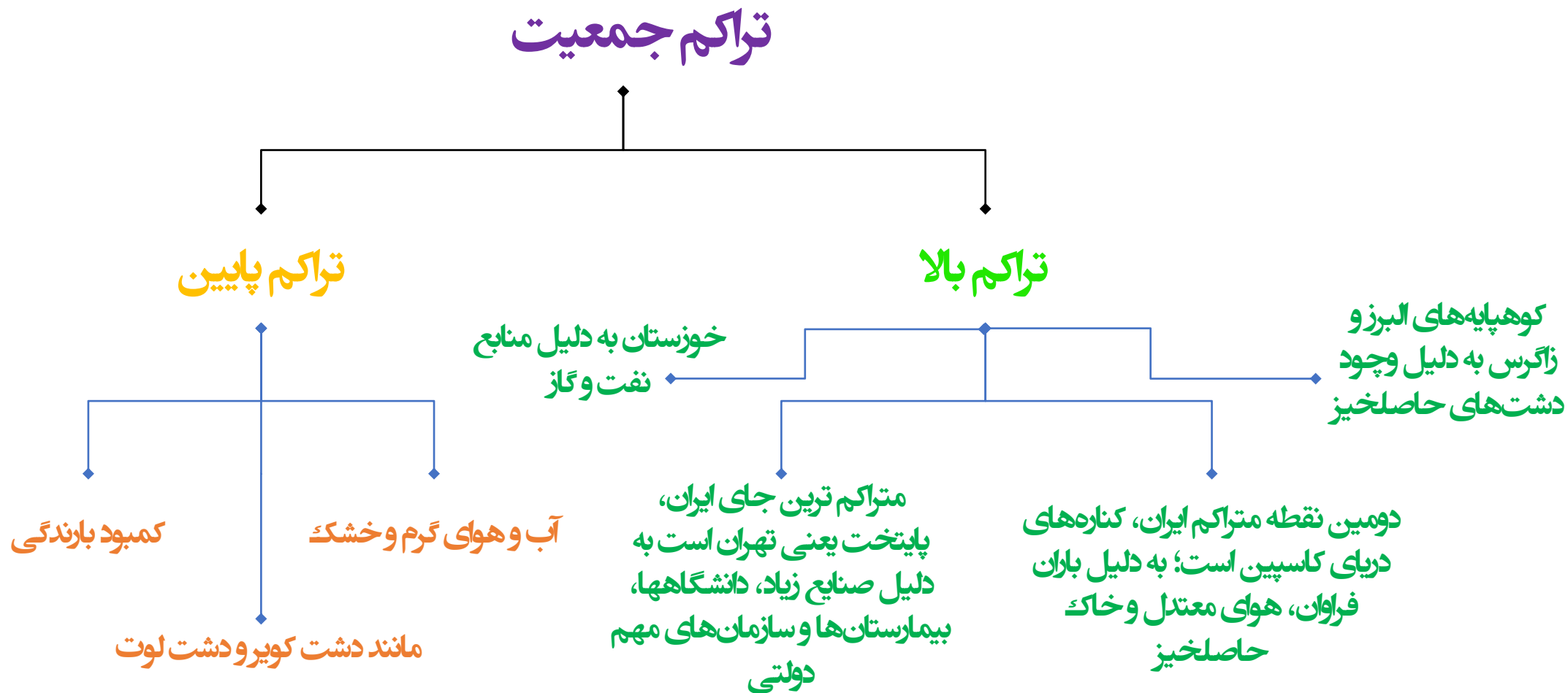
در کوهپایه‌های البرز و زاگرس و دشت‌های حاصلخیز نیز هر جا خاک حاصلخیز و بارندگی کافی وجود داشته، جمعیت زیادی را به خود جذب کرده و شهرها و روستاهایی را به وجود آورده‌اند.

۵

۱۰ - چرا کوهپایه‌های البرز و زاگرس جمعیت زیادی را به خود جذب کرده‌اند؟

سوال‌های ۷، ۸، ۹، و ۱۰ در یک نگاه!

منابع آب و خاک

درس ۱۴

چرخه آب در طبیعت

۱ - به طور کلی آب مورد نیاز انسان از چه راههایی تامین می‌شود؟

آب یک منبع حیاتی و یک نعمت بزرگ الهی است و همه موجودات زنده به آن نیاز دارند. به طور کلی آب مورد نیاز انسان از آب‌های سطحی (رودها) یا آب‌های زیرزمینی (چاه، چشمه و قنات) تامین می‌شود. شکل بالا گردش آب در طبیعت را نشان می‌دهد.

فعالیت ۲:

- ۱ - تبخیر آب دریاها توسط خورشید
- ۲ - صعود رطوبت به ارتفاعات
- ۳ - تشکیل ابر و بارندگی
- ۴ - جاری شدن آب در قالب رود

فعالیت

۲- به شکل چرخه (گردش) آب در طبیعت توجه کنید و مقابل اعداد ۱ تا ۵، هر مرحله را توضیح دهید.

۱- ۲- ۳- ۴-

۵- ریختن آب‌ها به داخل دریاچه‌ها و برکه‌ها یا فرو رفتن در زمین (آب‌های زیرزمینی)

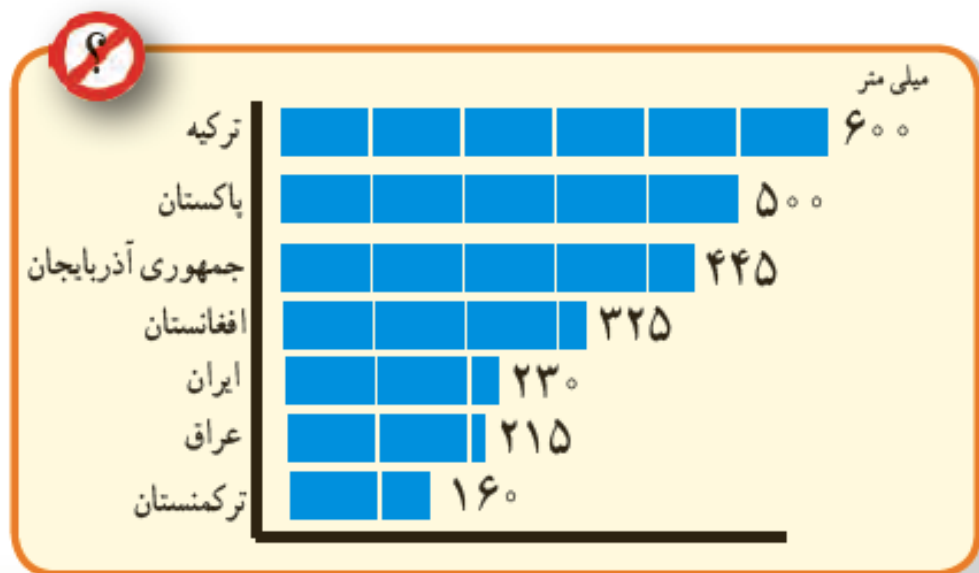
۲- با توجه به مناطق آب و هوایی موجود در ایران، بگویید چرا کشور ما با کمبود آب مواجه است؟

جواب سوال ۲:

زیرا بیشتر خاک کشور ما آب و هوای بیابانی و نیمه بیابانی دارد و بارندگی در آن کم است.

کشور ما ایران دارای منابع آب محدود است.

آیا می‌توانید با توجه به آنچه در فصل‌های قبل درباره آب و هوای ایران خواندید بگویید چرا کشور ما با کمبود آب مواجه است؟

فعالیت

۳- میانگین بارش سالانه* کشور ما

حدود ۲۳۰ میلی متر است. روی نمودار مقابل

این میانگین را با برخی از کشورهای همسایه

مقایسه کنید. چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

۳- مهمترین ویژگی‌های رودهای ایران را نام ببرید.

یکی از منابع مهم تأمین آب شهرنشینان و روستاییان، رودها هستند. به‌نقشه پراکندگی رودهای مهم ایران توجه کنید. رودها را نام ببرید و مسیر آنها را نشان دهید.

اغلب رودهای دائمی و پرآب ایران از کوه‌های البرز و زاگرس سرچشمه می‌گیرند. رودهای پرآب ایران چون از شیب‌های تند کوهستانی جاری می‌شوند، قابل کشتی‌رانی نیستند و فقط در بخشی از رود کارون می‌توان کشتی‌رانی کرد.

۴- تنها رود قابل کشتیرانی ایران، **رود کارون** است.

۵- سه حوضه آبریز رودهای ایران کدامند؟ توضیح دهید.

حوضه آبریز دریای خزر : رودهای پرآبی که اغلب، از کوه‌های البرز و ارتفاعات شمالی کشور سرچشمه می‌گیرند و به دریای خزر می‌ریزند.

حوضه آبریز خلیج فارس و دریای عمان : رودهایی که از کوه‌های زاگرس یا کوه‌های پراکنده داخلی سرچشمه می‌گیرند و به خلیج فارس و دریای عمان می‌ریزند.

حوضه آبریز داخلی : رودهایی که به دریاچه‌ها و باتلاق‌های داخلی یا زمین‌های اطراف خود نفوذ می‌کنند و معمولاً موقت یا فصلی هستند.

فعالیت ۵:

آب دریاها شور است و برای کشاورزی و یا آشامیدن مناسب نیست.

فعالیت

۴- کاربرگ شماره (۱۱) نقشه پراکندگی رودهای ایران را در کلاس کامل کنید.

۵- اگر به شما بگویند چرا با آنکه کشور ایران از شمال و جنوب به دریاهای بزرگی راه دارد با مشکل کمبود آب مواجه

است، شما چه پاسخی می‌دهید؟

۶- آیا تاکنون نام سواحل مکران را شنیده‌اید؟ با معلم خود این محدوده را در نقشه مشخص کنید.

فعالیت ۴ و ۶:

کاربرگ ۱۱ در صفحه بعد؛ به همراه محدوده سواحل زیبای مکران!

کاربِگ ۱۱

روی نقشه

— نام رودهایی را که با شماره مشخص شده بنویسید.

— نام دریاچه‌ها را بنویسید.

— نام باتلاقی که زاینده‌رود به آن می‌ریزد چیست؟ **باتلاق گاوخونی**

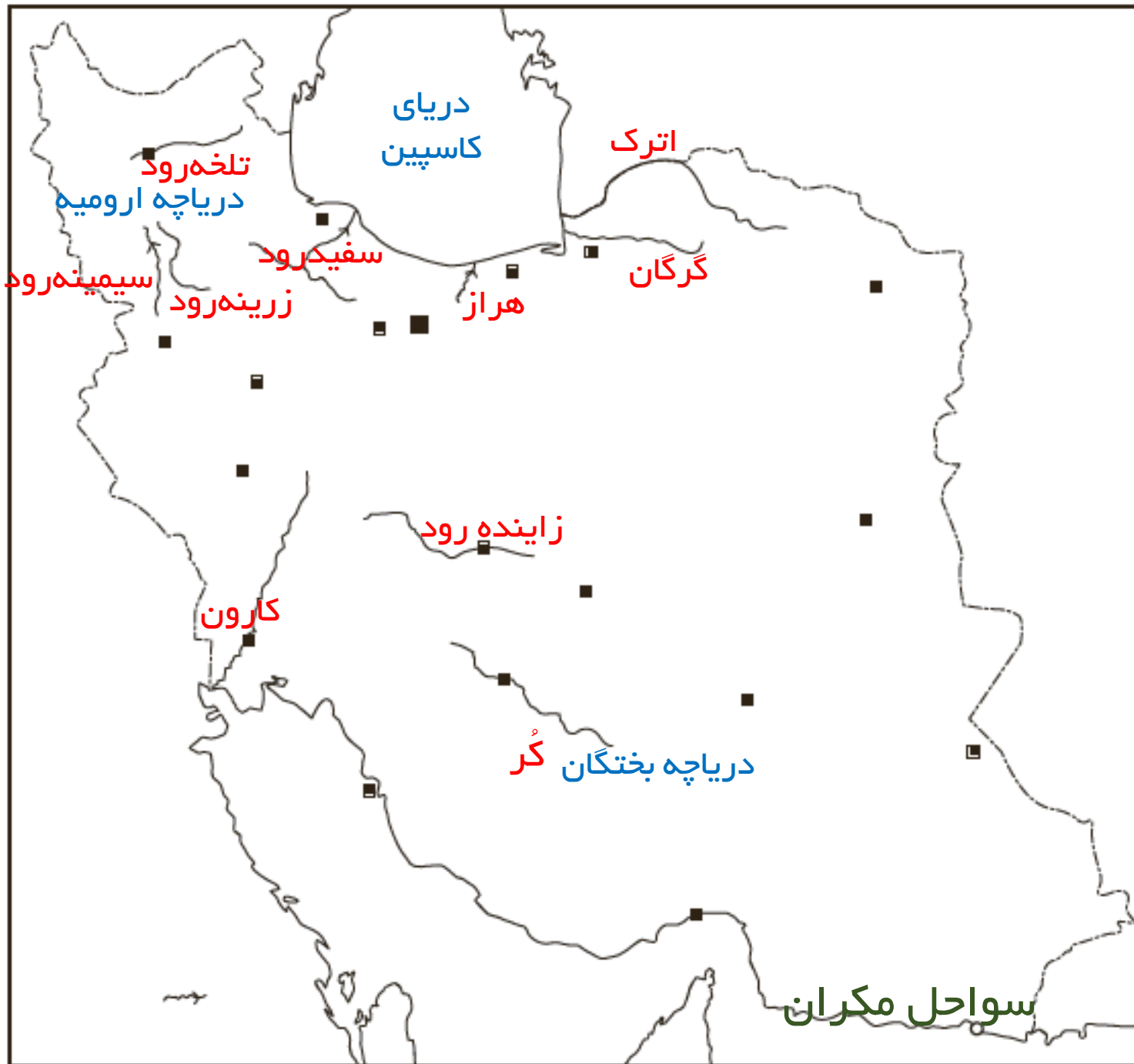
— دریاچه‌ها و دریاها و مسیر رودها را با مداد آبی رنگ کنید.

— کدام یک از رودها و دریاچه‌هایی که نام بردید، خشک یا بسیار کم‌آب شده‌ا

ارومیه و بختگان

نکته!

این سوال امتحانی نیست و
فقط برای یادگیری بهتر است

۶- میزان مصرف آب در ایران در مقایسه با استانداردهای جهانی چگونه است؟

بچه‌ها، آیا می‌دانید در کشور ما مصرف سرانه آب بیش از حد مجاز است؟
میزان مجاز مصرف آب برای یک فرد در شبانه‌روز ۱۵۰ لیتر تعیین شده است اما در ایران متوسط مصرف در شبانه‌روز ۲۵۰ تا ۳۰۰ لیتر است.

جواب سوال ۶:

ایران دوبرابر استانداردهای جهانی آب مصرف می‌کند!

۷- ما برای کاهش مصرف آب چه کمکی می‌توانیم بکنیم؟

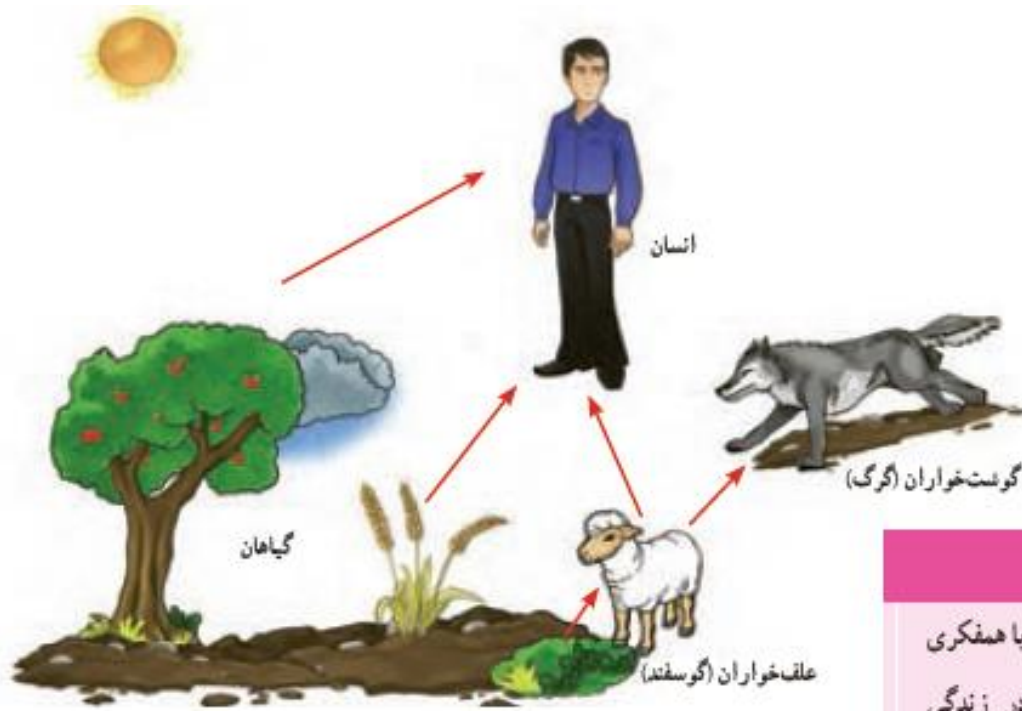
درست مصرف کنیم

- مثلاً در موقع حمام کردن یا مسواک زدن، شیر آب را باز نگذاریم. در هنگام دوش گرفتن به طور متوسط هر دقیقه ۲۰ لیتر آب مصرف می‌شود.
- شیرهای آب را همیشه بازدید و تعمیر کنیم تا چکه نکند.

آب را آلوده نکنیم

- زباله‌ها را در رودها و آب‌های جاری نریزیم از نظر دین اسلام آلوده کردن آب‌ها گناه است. از مواد شوینده که ترکیبات شیمیایی دارند، کمتر استفاده کنیم. چون این مواد آب‌های زیرزمینی را آلوده می‌کنند.

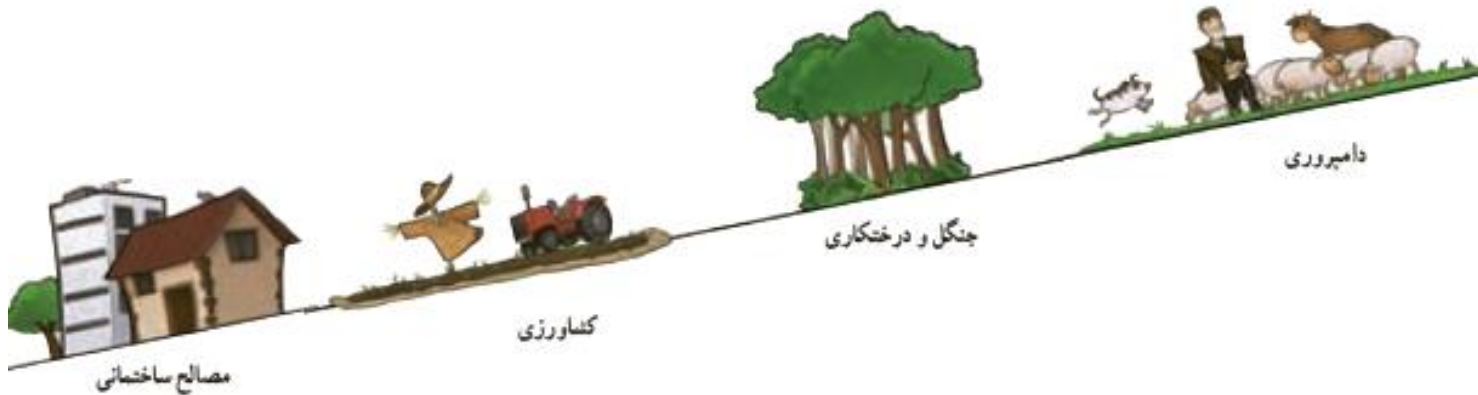

● فعالیت

۱۱- به این تصویر دقت کنید و با همفکری یکدیگر بگویید خاک چه اهمیتی در زندگی موجودات زنده دارد؟

همان طور که بی پردید خاک یک منبع مهم تأمین غذا است. اما علاوه بر غذا، انسان در طی سالیان دراز از خاک برای ساختن خانه و... استفاده کرده است. آیا می توانید کاربردهای دیگر خاک را در زندگی انسان نام ببرید؟

۸- خاک چه فواید و کاربردهایی برای انسان دارد؟

جواب سوال ۸:

- ✓ تامین غذا
- ✓ ساختن راه و ساختمان
- ✓ ساختن وسایل زندگی

خاک چگونه تشکیل می‌شود؟ خاک، لایه نازکی از پوسته زمین

است که از خرد شدن سنگ‌ها پدید آمده است. خاک طی زمان طولانی با

توجه به عواملی مانند سنگ‌ها، آب، دمای هوا و موجودات زنده یک منطقه

تشکیل می‌شود. بنابراین هر نوع خاک مواد معدنی خاصی دارد که انواع

مختلف خاک‌ها را تشکیل می‌دهد.

در کشور ما در جلگه‌ها و اطراف رودها و برخی کوه‌پایه‌ها خاک‌های

حاصلخیزی وجود دارد که مواد آلی* و معدنی مناسب دارند. برعکس، خاک

برخی مناطق مرکزی، شرقی یا جنوبی کشور به علت وجود نمک یا آهک در

خاک، غالباً برای کشاورزی مناسب نیست. در این مناطق به علت خشکی

هوا و کمبود بارندگی، گیاه‌خاک* (هوموس) خاک بسیار کم است.

۹- خاک چگونه تشکیل می‌شود؟

۱۰- کدام نوع خاک برای کشاورزی مناسب و کدام نوع نامناسب است؟

مثال :

- مصرف بیش از حد مواد غذایی و کشت پی در پی یک محصول در زمین و استراحت ندادن به خاک.
- قطع درختان و کندن بوته‌ها که موجب می‌شود خاک در اثر باد و باران به راحتی شسته شود.
- استفاده نامناسب و بی‌رویه از کودهای شیمیایی.
- ایجاد ساختمان و جاده و کارخانه روی خاک‌های قابل کشت.
- دفن زباله‌ها در خاک.

۱۱ - چه عواملی موجب از بین رفتن خاک می‌شود؟

در کشور ما سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری*، حفاظت از خاک را بر عهده دارد. آیا حفاظت از خاک فقط وظیفه این سازمان است؟

۱۲ – کدام سازمان وظیفه حفاظت از خاک را بر عهده دارد؟

گردشگری چیست؟

درس ۱۵

۱- به چه کسی گردشگر می‌گویند؟

پس شما هم «گردشگر» بوده‌اید. به کسانی که محل اقامت یا کار خود را به‌طور موقت ترک می‌کنند و برای استراحت یا گردش و دیدن یا مطالعه مکان‌های تاریخی و طبیعی، به سفر می‌روند «گردشگر» می‌گویند. حتماً می‌دانید به کسانی که به سفرهای زیارتی می‌روند، «زائر» می‌گویند.

نکته: جای خالی!

۲- برخی از انواع گردشگری را نام ببرید.

• انواع گردشگری

همه مردم از مسافرت، هدف یکسانی ندارند. بعضی از مردم ممکن است فقط به منظور استراحت و تفریح به مکانی سفر کنند. بعضی برای زیارت اماکن مقدس یا مطالعه آثار تاریخی به سفر می‌روند. بعضی از افراد برای بازدید از نمایشگاه‌ها یا حضور در گردهمایی‌های علمی سفر می‌کنند و بالاخره برخی از گردشگران هم به «طبیعت‌گردی*» می‌پردازند.

۹۰

خلاصه سوال دو در صفحه بعد!

● اهمیت گردشگری

● وقتی افراد به سفر می‌روند علاوه بر استراحت و تفریح با پدیده‌های زیبای طبیعی و مکان‌های مذهبی، تاریخی و فرهنگی آشنا می‌شوند و چیزهای زیادی دربارهٔ مکان‌ها و آداب و رسوم مردم مناطق یاد می‌گیرند.

● وقتی گردشگران به ناحیه‌ای سفر می‌کنند در آن ناحیه شغل‌های مختلفی ایجاد می‌شود؛ برای مثال هتل‌داری، دفاتر فروش بلیت، دفاتر حمل و نقل، فروش صنایع دستی و غذاها و شیرینی‌های محلی.

آیا می‌توانید شغل‌های دیگری را که در اثر فعالیت گردشگری به وجود می‌آید، نام ببرید؟
وقتی در یک مکان شغل‌های بیشتری به وجود بیاید، درآمد مردم آنجا بیشتر می‌شود.
پس گردشگری نقش مهمی در افزایش درآمد مردم یک منطقه دارد.

● ما ایرانیان براساس فرهنگ و ارزش‌های دینی خود، با گردشگرانی که از خارج از کشور به ایران می‌آیند، با احترام و محبت برخورد می‌کنیم و سعی می‌کنیم آنها را با فرهنگ، تمدن و تاریخ خود آشنا کنیم.

۳- اهمیت گردشگری در چیست؟

خلاصه سوال ۳:

- آشنایی با مکان‌های تاریخی و طبیعی
- استراحت و تفریح
- افزایش شغل و افزایش درآمد

سوال جای خالی!

یکی از وسایل مهمی که باید برای گردشگری یا انجام هر نوع سفر از آن استفاده کرد **نقشه** است. نقشه‌ها به ما کمک می‌کنند تا مکان‌های جدید را بهتر پیدا کنیم و سریع‌تر خود را به آنجا برسانیم. بدون نقشه ممکن است مسیرها را اشتباه کنیم یا زمان زیادی برای پیدا کردن یک مکان صرف کنیم.

در پایه ششم با نقشه گردشگری شهر اصفهان آشنا شدید. اکنون به نقشه گردشگری شهر قم توجه کنید.

نکته: کاربرگ‌های ۱۴ و ۱۵ امتحانی نیستند ولی بسیار مفید هستند. بنابراین بهتره که این کاربرگ‌ها رو در منزل انجام بدید.

جاذبه‌های گردشگری ایران

درس ۱۶

۱ - سه مورد از مهمترین مساجد تاریخی و زیبای ایران را نام ببرید.

در ایران مساجد باشکوهی نیز وجود دارد که مورد توجه زائران داخلی و خارجی قرار می گیرند. بعضی از مساجد علاوه بر محل عبادت، از نظر معماری زیبای اسلامی نیز مورد توجه گردشگران هستند؛ مانند مسجد امام و شیخ لطف الله در اصفهان، مسجد جامع یزد و مسجد گوهرشاد در مشهد.

۲- مهمترین شهر زیارتی کشور که بیشترین جذب گردشگر را دارد کدام است؟ (سوال همیشگی امتحان!)

● مشهد مقدس، مهم ترین قطب زیارتی ایران

۳- مهمترین جاذبه گردشگری که در مشهد وجود دارد کدام است؟

حرم مطهر امام رضا علیه السلام و مجموعه آستان قدس رضوی، علاوه بر اهمیت زیارتی از نظر معماری و تاریخی نیز اهمیت فراوانی دارد و در هر یک از صحن‌ها، شاهکارهایی از معماری ایرانی - اسلامی مشاهده می‌شود.

در صحن‌های مطهر حرم امام رضا علیه السلام آرامگاه برخی شخصیت‌های بزرگ علمی مذهبی کشور مانند شیخ بهایی و علامه محمدتقی جعفری وجود دارد.

مجموعه آستان قدس رضوی دارای چند کتابخانه بزرگ، مرکز درمانی، مهمانسرا و چند موزه باشکوه است که از جمله می‌توان به موزه قرآن و موزه سکه، موزه صدف و موزه سلاح اشاره کرد. در موزه امام رضا علیه السلام، آثار مختلفی از جمله مدال‌هایی که برخی از نخبگان علمی (مانند برندگان المپیادهای علمی) و هم‌چنین ورزشکاران اهداء کرده‌اند، نگهداری می‌شود. مدال‌های کشتی‌گیر محبوب ایران مرحوم تختی، از قدیمی‌ترین این مدال‌هاست.

از مهم‌ترین اشیای موجود در این موزه می‌توان به قرآن‌های نفیس که با خط مبارک ائمه اطهار بر روی پوست آهو نوشته شده، اولین سنگ مرقد مطهر امام رضا علیه السلام و سکه‌ها و کتیبه‌های نفیس اشاره کرد.

خلاصه سوال ۳:

حرم مطهر امام رضا - آرامگاه شخصیت‌های بزرگ مانند شیخ بهایی و علامه جعفری - مهمانسرا - موزه - کتابخانه

۴- چرا کشور ما ایران در زمینه گردشگری تاریخی، کشور مهمی است؟

گردشگری تاریخی

ایران به دلیل دارا بودن تاریخ طولانی، آثار و بناهای متعددی دارد. مساجد، کاروانسراها، کاخ‌ها، حمام‌ها، بازارها، پل‌ها، آرامگاه‌های شاعران و دانشمندان، خانه‌های تاریخی و برج‌ها از جمله این آثار هستند.

برخی از این بناها میراث جهانی* هستند که باید از آنها محافظت شود. علاوه بر مردم ایران، بسیاری از مورخان و پژوهشگران کشورهای جهان، علاقه‌مند به بازدید از این آثار تاریخی هستند.

۵- طبیعت گردی چیست؟

یکی از انواع گردشگری، گردش و استراحت یا مطالعه و تحقیق در مکان‌های طبیعی چون کوه‌ها، غارها*، چشمه‌های آب معدنی و بیابان‌ها و جنگل‌ها و پناهگاه‌های حیات وحش و روستاها است.

فعالیت

۸- به عکس مقابل توجه کنید و بگویید.

- چرا چنین منظره‌ای به وجود آمده است؟ چون مردم زیاده‌های خود را در طبیعت رها کردند.

- چه آسیب‌هایی ایجاد می‌شود؟ طبیعت نابود می‌شود.

- برای مقابله با این آسیب‌ها چه باید کرد؟

باید با آموزش و یا جریمه‌های سنگین، فرهنگ استفاده درست از طبیعت را آموزش داد.

۶- پارک‌های ملی چه ویژگی‌هایی دارند؟

یکی از این برنامه‌ها، ایجاد «پارک‌های ملی» است. در پارک‌های ملی مانند مناطق حفاظت شده، بوته‌کشی، چرای دام‌ها، شکار و نظایر آنها ممنوع است و محیط‌های امن طبیعی برای جانوران پدید آورده‌اند. بخشی از این پارک‌ها هم به گردشگاه مسافران اختصاص داده شده است.